ئەزموونی شانۆی مایرهۆڵد

لێدوانی: شۆڕش محەمەد حوسێن
(سلێمانی)

یەکێک لەو پرۆژە بەکەڵکانەی کە هەنووکە لە کوردستاندا برەوی سەندووە بابەتی وەرگێڕانە کە بەتەوژمێکی گەورەوە سەرجەمی بوارەکانی ڕووناکبیری و زانستی و فیکری و کایەکانی هونەری گرتۆتەوە. هەڵبەت ئەم پرۆسەیە دەتوانێت بۆ خوێنەری کورد کەناڵێکی گرنگ و پڕ بایەخ دروست بکات کە لە ڕێگەیەوە بە زانیاری و بەرهەمی ئەفرێنەرانی جیهان ئاشنابێت، لەگەڵ ئەوەی کە ئەم هەنگاوەش کەمتازۆرێک کەموکورتی خۆی هەیەو هێشتاکە لەجێی تمووح و خۆزگەکاندا نییە.

یەکێکیش لەو کایە هونەرییانەی کە بەوەرگێڕان لەنێو دامەزراوو دەزگاکانی چاپ و بڵاوکردنەوەوە بۆتە جێگای بایەخ پێدان، هونەری شانۆیە.

لەو چوار چێوەیەشدا توانراوە کۆمەڵێک کتێبی پڕ بایەخ لە بواری هونەری شانۆ وەربگێڕدرێتە سەر زمانی کوردی و خوێنەری کورد بەدیدو تێڕوانین و بەرهەمی دەرهێنەرو شانۆکارانی جیهان ئاشنا بکات تا لە پاڵ ئاشنابوون بە ئەزموونی شانۆو شانۆکارانی جیهان سوودیش لە ئەزموونەکانیان وەربگیرێت و لە پێناوی بەرەو پێشبردنی ئەو بزاڤە شانۆییە جێبەجێ بکرێت. بەڵام لێرەشدا دەبێت ئاماژە بەوە بکەین کە هێشتا پرۆسەی وەرگێڕان لە بواری شانۆدا بەدەگمەن نەبێت نەیتوانیوە هەنگاو بەرووی بزاڤە زیندووەکانی شانۆی میللەتان هەڵبهێنێت، هەر بۆیە قۆناغی هەنووکەیی بزاڤی شانۆییمان لە پێویستییەکی زۆردایە بۆ وەرگێڕانی ئەزموونی شانۆیی و ستایلی دەرهێنەرە جیهانیەکان.

لەم دەرفەتەدا دەمەوێ قسە لەسەر یەکێک لەو کتێبە زانستییانە بکەم کە بەناوی «ئەزموونی شانۆی مایرهۆڵد» لەلایەن بەڕێزان «کامەران سوبحان» و «عەبدوڵڵا مەحموود زەنگەنە» وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی کوردی و دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم لە زنجیرە کتێبی ٢٤٦ی دەزگاکەدا لە ساڵی ٢٠٠٣ بڵاوی کردۆتەوە.

ئەم کتێبە لێکۆڵینەوە و توێژینەوەیەکی دوورودرێژی ئەکادیمیانەی توێژەری شانۆیی «دکتۆر فازیل جاف»ە کە بەشێوەیەکی زنجیرەیی و بە ١٥ ئەڵقە لە ڕۆژنامەی «زەمان»ی لەندەنی بە زمانی عەرەبی لە بارەی دەرهێنەری گەورەی ڕووسی «مایرهۆڵد»ەوە نووسیویەتی.

وەرگێڕانی ئەم کتێبە بۆ زمانی کوردی گەلێک سوود و پێداویستی هەنووکەیی لە خۆدا کۆدەکاتەوە، لەوانە نووسینی ئەم کتێبەیە لەلایەن «د. فازیل جاف» کە کوردێکە و هەڵگری بڕوانامەی دکتۆرایە لە وڵاتی ڕووسیا و

تێزی دکتۆراکەشی لە بارەی ئەم دەرهێنەرە نووسیوە و وەک مامۆستایەکی شارەزای دید و تێڕوانین و ستایلی کارکردنی «مایرهۆڵد» بەردەوامە لەگەڕان بە وڵاتان و پێکهێنانی وۆرک شۆپ بۆ فێرخوازانی شانۆ و ئاشناکردنیان بە ستایل و کارکردنی ئەم دەرهێنەرە گەورەیەی جیهان.

لەوانەش گرنگتر، پێداویستی زۆرێک لە فێرخوازەکانی بەشی شانۆی پەیمانگای هونەرە جوانەکانە بەم دەرهێنەرە کە ئەمڕۆکە وەک وانەیەکی سەرەکی لەو بەشانەدا دەخوێنرێت.

مایرهۆڵد یەکێک بووە لە خوێندکارەکانی شانۆی مۆسکۆی هونەری کە لە ساڵی ١٨٩٨ لە دیمانەیەکی نێوان «ستانسلاڤسکی» و «دانتشینکۆ» دروست کرا. لەو تیپەدا توانیویەتی چەندین ڕۆڵی هەمەجۆر لە نمایشەکاندا ببینێت و سەرکەوتن بەدەست بخات، مایرهۆڵد زۆر کاریگەر بووە بە «ستانسلاڤسکی» و «ئەنتوان چیخۆف»ی نووسەری شانۆی ڕووسی، بەڵام لە پاشاندا مایرهۆڵد «شانۆی مۆسکۆی هونەری» بەجێدەهێڵێ و تیپێکی شانۆیی بەناوی «هاوڕێیانی درامای هاوچەرخ» دادەمەزرێنێت و لە ماوەی سێ وەرزدا ١٦٥ شانۆیی نمایش کرد کە زۆربەیان شانۆییەکانی «چیخۆف» بوون.

مایرهۆڵد لەڕێی ئەزموونە شانۆییەکانی کە لەناو ئەم تیپەدا بەرجەستەی دەکرد، ڕووەو ئەزمونگەری و داهێنان و هەڵوەشانەوەی هەموو جۆرە فۆرمێکی تەقلیدی هەنگاوی دەنا، چونکە بە بڕوای مایرهۆڵد شانۆی هونەری مۆسکۆ بێ توانایە لە پێشکەشکردنی کاری نوێ، لەبەر ئەوەی ئەو شانۆیە تا ڕادەیەکی زۆر پابەندە بە فێرگەی ڕیالیزمەوە.

یەکێک لەو چەمکە گرنگە شانۆییانەی کە مایرهۆڵد توانی دایهێنێت و پەرەی پێبدات چەمکی «بایۆمیکانیک»ە، ئامانجی بایومیکانیک بریتییە لە ڕێکخستنی پەرچەکردارە هەڵچوو و جەستەییەکانی ئەکتەر، بە واتای ئەوەی هەموو ئەو جوولەو ئاماژانەی کە لە ئەکتەرەوە دەردەچێت زۆر پێویستە ڕێکخراو بن، واتا جووڵە و ئاماژەیەکی ڕاگوزاری و تەلقائی نەبێت و پێشتر ئامادەکاری بۆ کرابێت.

هەروەک چۆن پێویستە ئەکتەر بۆشایی «تەختەی شانۆ» بەکاربهێنێ و پێوەندی خۆی بەشوێنەوە دیاری بکات لەگەڵ دیاریکردنی پێوەندییەکانی خۆی بە ئەکتەرەکانی ترەوە.

مایرهۆڵد داوای ئەوە لە ئەکتەرەکانی دەکات کە هەستی مرۆڤایەتی لە خۆیان دوور بخەنەوەو لەبری ئەوە پەیڕەوی سیستەمێک بکەن کە لەسەر بنچینەیەکی پەیوەست بە یاسا میکانیکییەکان خوڵقابێت.

هەر لەو ڕووەوە مایرهۆڵد دەڵێ: «کلۆڵی هونەرمەندی هاوچەرخ لە نەزانینی یاساکانی بایۆ میکانیکدایە.»

مایرهۆڵد دژی ئەو میتۆدە ئەدائیەیە کە پشت بەناخ دەبەستێ و جەخت لەسەر ئەوە دەکات کە ئەم جۆرە ئەدائانە بینەران سڕ دەکات و ئەکتەر تەسلیم بەکاراکتەر دەکات.

یەکێک لەو خاڵانەی تر کە مایرهۆڵد بانگەشەی بۆ کردووە بریتییە لە بووژاندنەوەی «شانۆی گریکی» بەشێوەیەکی هۆشیارانە بەتایبەتی لە ئەنجامگەیاندنی پرۆسە سروتئامێزەکەی «دیۆنیزیۆس»دا.

مایرهۆڵد لەم پرۆسەو کردارانەدا درامایەک و کرداری دینامیکی بەدی دەکات کە پڕاوپڕ بوون لە جووڵە و هەمووان لەو کردارەدا بەشداربوون.

مایرهۆڵد لە بیستەکانی سەدەی بیستەمی ڕابردوودا بەهۆی بیرۆکە نوێگەرییەکانی لە بواری شانۆ ناوبانگی گەیشتە دەرەوەی سنورەکانی ڕووسیا، سەرکەوتنیشی لە تێپەڕاندنی مەزهەبی سروشتی لە دەرهێناندا بەدەست هێنا، مایرهۆڵد پێش کەسانی سەردەمی خۆی کەوت و لە ڕۆژئاوادا بە خاوەنی بیرۆکەی نوێخوازی دادەنرێت و بە پێچەوانەی «ستانسلاڤسکی»یەوە کە فێرگەیەکی سایکۆلۆژی لە نواندندا دامەزراندا ئەوا مایرهۆڵد شانۆیەکی شیعری داهێنا کە هێزێکی لە ڕادەبەدەری مەجازیی هەبوو.